

SYSTÉMY VEŘEJNÉ SPRÁVY V EVROPSKÝCH ZEMÍCH VÝVOJ A REFORMY VEŘEJNÉ SPRÁVY VE STŘEDOEVROPSKÝCH STÁTECH

Prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
Katedra veřejného práva a veřejné správy

I. ZÁKLADNÍ DADA K VÝVOJI VEŘEJNÉ
SPRÁVĚ NA ÚZEMÍ ČR PO ROCE 1989

SYSTÉM STÁTNÍCH ORGÁNŮ DO ROKU 1992

Federální orgány Česká a Slovenská Federativní Republika)

Federální shromáždění (Sněmovna lidu 200 poslanců, Sněmovna národů 75+75)

Vláda ČSFR

Prezident ČSFR

Ústavní soud ČSFR, soudy v působnosti federace

- Orgány České republiky

Česká národní rada (200 poslanců)

Vláda ČR

Soudy v působnosti republiky

MÍSTNÍ SPRÁVA

- **Do 23. 11. 1990**

- Soustava národních výborů místní x městské Nvy, okresní národní výbory, krajské národní výbory

- **Od 24. 11. 1990**

- Obce – samospráva (+ přenesená působnost)
 - Obce s pověřeným obecním úřadem, zvláštní postavení orgány hl. m. Prahy, statutární města
- Okresní úřady – státní orgány

SOUSTAVA NEJVYŠŠÍCH STÁTNÍCH ORGÁNŮ PODLE ÚSTAVY ČR

- **Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (200 poslanců)**
- **Senát Parlamentu ČR (81 senátorů), od r. 1996**
- **Prezident ČR**
- **Vláda ČR**
- **Ústavní soud**
- **Soudy v obecné soustavě soudů (okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud – zřízen 2003)**

DATA K VÝVOJI ÚZEMNÍ SPRÁVY

- **Územní samospráva na úrovni obcí (pokračuje)**
- **Kraje od r. 2000**
- **Okresní úřady do r. 2002**
- **Tři stupně obcí z hlediska rozsahu přenesené působnosti od r. 2003 (obce vykonávající přenesenou působnost v základním rozsahu, obce s pověřeným obecním úřadem, obce s rozšířenou působností)**

**CEVRO
UNIVERZITA**

II. SLOVENSKO

POZNÁMKY K VÝVOJI DO ROKU 1989 – I.

- říjen 1938: ústavní zákon Národního shromáždění o autonomii Slovenské země
- 14. března 1939 vyhlášen samostatný Slovenský stát
- 21. 6. 1939 přijata ústava, název státního útvaru Slovenská republika
- administrativně byla první Slovenská republika rozdělena do 6 žup, skládajících se z 58 okresů a 2659 obcí
- prosinec 1943 – Vánoční dohoda, vznik ilegální Slovenské národní rady
- srpen 1944 Slovenské národní povstání, SNR se stala vládní silou v částech Slovenska ovládaných účastníky povstání
- v poválečném období se stala SNR slovenským vládním orgánem zahrnujícím moc výkonnou i zákonodárnou

POZNÁMKY K VÝVOJI DO ROKU 1989 – II.

- První pražská dohoda z 2. června 1945 mezi vládou ČSR a předsednictvem SNR: SNR uznána jako nositelka státní (zákonodárné, vládní i výkonné) moci na území Slovenska
- Druhá pražská dohoda z 11. dubna 1946 mezi vládou ČSR a Slovenskou národní radou: posílení role prezidenta a vlády vůči slovenským orgánům
- Třetí pražská dohoda z 28. června 1946: omezena rozhodovací pravomoc slovenských orgánů, určena předběžná kontrola veškerých rozhodnutí SNR centrální vládou, dále byla centrální vláda oprávněna k přímému výkonu moci na Slovensku, především skrze odpovědnosti Sboru pověřenců SNR vládě a jednotlivých pověřenců ministrům

POZNÁMKY K VÝVOJI DO ROKU 1989 – III.

- **Ústava ČSSR 1960: zánik Sboru pověřenců**
- **Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci**
- **Ústavní zákon č. 127/1970 Sb. – novela ústavního zákona o čsl. federaci**

- **Důsledkem federalizace tři soustavy nejvyšších a ústředních orgánů (zákonodárné sbory, vlády, ústřední správní úřady, nejvyšší soudy, generální prokuratura)**

VÝVOJ 1990 – 1992

- **Změny názvu československého státu a národních států**
- **1990: vytvořeno Ministerstvo mezinárodních vztahů Slovenské republiky**
- **1991: novela ústavního zákona o československé federaci**
- **červen 1992: parlamentní volby**
- **Červen 1992: politická dohoda vítězných politických stran v národních státech o rozdělení federace**
- **17. července 1992: Deklarace Slovenské národní rady o svrchovanosti Slovenské republiky**
- **1. září 1992: vyhlášena Ústava Slovenské republiky**
- **25. 11. 1992: ústavní zákon Federálního shromáždění o zániku ČSFR**

ÚSTAVNÍ SYSTÉM

Slovenská republika je parlamentní republikou s jednokomorovým parlamentem (Národní radou Slovenské republiky).

Hlavou státu je prezident republiky, který je volen v přímých volbách tajným hlasováním na pět let. Prezident je i lidovým hlasováním odvolatelný. Mj. má oprávnění vetovat přijaté zákony či za stanovených podmínek rozpustit parlament.

Vrcholným orgánem výkonné moci je vláda, která se skládá z předsedy, místopředsedů a ministrů. Předsedu vlády jmenuje a odvolává prezident republiky, na návrh předsedy vlády na prezident republiky jmenuje a odvolává další členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev. Vláda je za výkon své funkce odpovědná parlamentu, kterého je povinna požádat po svém jmenování o vyslovení důvěry, parlament může vládě kdykoli vyslovit nedůvěru. Parlament může vyslovit nedůvěru i jednotlivému členu vlády; v takovém případě ho prezident republiky odvolá.

- Vedle správních úřadů s celostátní působností jsou na Slovensku zřízeny i některé místní orgány státní správy, např. daňové úřady, krajské dopravní inspektoráty, krajské památkové úřady atd.

ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA

Dvoustupňová územní samospráva, a to na úrovni obcí a vyšších územních celků (samosprávných krajů).

Mezi těmito úrovněmi neexistují vztahy hierarchické nadřízenosti a podřízenosti, ale vztahy vzájemné spolupráce a koordinace. Na základě zákona jsou svěřeny územním samosprávným celkům i úkoly státní správy.

Ústavní úprava umožňuje, aby samospráva byla vykonávána nejen orgány územních celků, ale i formou přímé demokracie, tj. prostřednictvím shromáždění občanů obce nebo místním referendem.

- Orgány obce jsou zastupitelstvo obce a starosta obce (jak poslanci zastupitelstva, tak i starosta jsou voleni v přímých volbách občany obce).
- Orgány vyššího územního celku jsou zastupitelstvo a předseda vyššího územního celku, rovněž jsou voleni v přímých volbách. Starosta obce a předseda vyššího územního celku jsou výkonným orgánem územního celku.

**CEVRO
UNIVERZITA**

III. MAĎARSKO

POZNÁMKY K VÝVOJI DO ROKU 1989 – I.

1940 – podpis smlouvy o přistoupení k Ose

1941 – vyhlášení války SSSR

hlavou státu od 1. 4. 1920 do 15. 10. 1944 Miklós Horthy

březen 1944 – obsazení německou armádou

prosinec 1944 - vyhlásila prozatímní vláda válku Německu

leden 1945 - podpis dohody o příměří se spojeneckými mocnostmi dohodu o příměří

4. 4. 1945 osvobození Rudou armádou

přeměna ve stát lidové demokracie sovětského typu

POZNÁMKY K VÝVOJI DO R. 1989 – II.

ústava 1949 (vzor ústava SSSR 1936) – název Maďarská lidová republika

Státní shromáždění (voleno na období 4 let) – nejvyšší orgán státní moci (dobové označení pro zákonodárny sbor), volilo ze svých řad

Prezidiální rada lidové republiky (funkce hlavy státu a mezi zasedáními Státního shromáždění i nejvyššího orgánu státní moci.

Ministerská rada – vrcholný orgán státní správy (vláda), volená a odvolávaná Státním shromážděním k návrhu Prezidiální rady

Místními orgány byly v župách, okresech, městech, obcích a obvodech měst rady volené na 4 roky

ve vedení Mátyás Rákosi (do r. 1953, poté březen 1955 až červenec 1956)

říjen 1956 – lidové povstání, vláda (předseda Imre Nagy, později 1958 popraven) vyhlásila záměr vystoupit z Varšavské smlouvy, zavést neutralitu, svobodné volby.

listopad 1956 – vojenské potlačení postání sovětskou armádou, prosovětská vláda na čele s Jánosem Kádárem

změny v místní správě 1971: ponecháno třístupňové administrativně teritoriální dělení země, ale rady (místní orgány státní moci a správy) byly jen na úrovni obcí a žup. V okresech byly okresní úřady jako expozitury župních rad

1972 výrazná novela ústavy, konstatováno, že MLR je socialistickým státem

22. 5. 1988 odvolání Kádára z funkce generálního tajemníka Maďarské socialistické dělnické strany

6. 7. 1989 rehabilitován Nagy (a též zemřel Kádár)

23. 10. 1989 změna ústavy (název státu Maďarská republika)

ÚSTAVNÍ USPOŘÁDÁNÍ

2011 nová ústava, název státu Maďarsko

Maďarsko je parlamentní republikou s jednokomorovým parlamentem (Národním shromážděním).

Parlament vedle zákonodárné moci mj. volí prezidenta republiky jako hlavu státu.

Právní akty prezidenta republiky jsou kontrasignovány premiérem nebo příslušným ministrem. Prezident republiky je ústavně odpovědný, parlament může vyvolat proceduru jeho odvolání Ústavním soudem. V porovnání s hlavami jiných států je postavení maďarského prezidenta slabší, spíše ceremoniální.

Vláda je složena z premiéra a ministrů. Kandidáta na premiéra navrhuje prezident republiky. Premiéra volí parlament absolutní většinou všech poslanců. Ministry jmenuje a odvolává na návrh premiéra prezident republiky. Premiér řídí ministry a koordinuje jejich činnost. Vláda je odpovědná parlamentu. Je-li vznesen skupinou poslanců návrh na odvolání premiéra, musí být současně navržen kandidát na nového premiéra.

Vedle centrálních úřadů působí jako správní úřady v župách a hlavním městě úřady veřejné správy. V čele úřadu stojí vedoucí, kterého do funkce jmenuje a z ní odvolává předseda vlády na základě doporučení ministra – vedoucího Úřadu ministerského předsedy.

ÚZEMNÍ SAMOSPRAVA

Na úrovni žup (19) a obcí (přes 6100)

Župa musí zabezpečit podle zákona plnění úkolů, uložených právními předpisy, které nemohou řešit místní samosprávy v obcích. Zákon může stanovit za povinný úkol župy zajišťovat regionální veřejné služby zahrnující celé území župy anebo jeho značnou část.

Povinným úkolem župy může být organizování veřejné služby regionální povahy, jejíž uživatelé většinou nebydlí v obci, která je sídlem instituce poskytující služby.

Působnost župy vykonává župní shromáždění, tvořené volenými poslanci. V čele župního úřadu stojí župní notář, který je jmenován župním shromážděním.

Základním článkem územní samosprávy jsou obce, zvláštní postavení mají župní města vykonávající působnost obce i župy.

Orgánem obce je zastupitelstvo a přímo volený starosta. V čele obecního úřadu je notář, který je jmenován zastupitelstvem na dobu neurčitou.

FORMY SPOLUPRÁCE OBCÍ

- **Sdružení pro správu (zjišťuje výkon některých odborných úkolů státní správy)**
- **Sdružení pro společnou správu veřejného zařízení, např. školy, nemocnice**
- **Svazek obcí (vytváří společné zastupitelstvo, společný úřad, zabezpečuje fungování obecních institucí)**

**CEVRO
UNIVERZITA**

IV. POLSKO

POZNÁMKY K VÝVOJI DO R. 1989 I.

po vojenské porážce Polska 1939 vznik exilové vlády v Paříži, pak přesunutá do Londýn

srpen 1944 Varšavské povstání, vojensky poraženo

červenec 1944 – v Moskvě vytvořená prozatímní vláda Polský výbor národního osvobození, za zákonodárny sbor považována Zemská národní rada; londýnská vláda prohlášena na nelegitimní („Červencový Manifest k polskému národu“). Základ Polské lidové republiky

Jaltská konference: dohoda mocností o územních změnách, na východní straně nová sovětsko-polská hranice vycházející z Curzonovy linie, na západní straně po hranici s Německem na Nise a Odře

duben 1945: sovětsko-polská smlouvy o přátelství

vytvářeny nové místní orgány – národní rady (výkonnými orgány byly vojvodské výbory, okresní výbory, městské a obecní správy), do r. 1950 dvoukolejnost místní správy (úřady místní správy v čele s vojvodou a okresním starostou)

červen 1946: referendum ke zrušení Senátu, nového hospodářského zřízení založeného na pozemkové reformě a znárodnění klíčových odvětví národního hospodářství při zachování práva soukromé iniciativy, a novým západním hranicím Polska

POZNÁMKY K VÝVOJI DO R. 1989 – II.

ačkoli se na Postupimské konferenci se prozatímní vláda zavázala uspořádat svobodné volby, měly být v roce 1946, komunisté (Polská dělnická strana) navrhovala jednotný volební blok, plánované volby do Sejmu se neuskutečnily (až v lednu 1947)

Únor 1947 „malá ústava“ – ústavní zákon o zřízení a způsobech činnosti nejvyšších státních orgánů (Ústavodárný Sejm jako nejvyšší orgán státní moci, výkonnými orgány prezident volený Sejmem, státní rada – zvláštní orgán s některými kompetencemi hlavy státu a vlády, a vláda – Rada ministrů

1952 – Ústava Polské lidové republiky (dle vzoru sovětské ústavy 1936).

Ústavními orgány Sejm v čele v maršálkem, Státní rada (funkce hlavy státu a vykonávala funkce Sejmu v době, kdy nezasedal), Rada ministrů (vláda)

Místními orgány národní rady v obcích (gminách), městech, obvodech velkých města a vojvodstvích

Od roku 1948 byla vládnoucí stranou Polská sjednocená dělnická strana

1956: stávká ve Stalinových závodech v Poznani

Personální změny v PSDS – prvním tajemníkem Władysław Gomułka

1970 stávky zejména v Gdaňsku

Novým prvním tajemníkem PSDS Edward Gierek

1980 stávkové hnutí v Gdaňských loděnicích (Lech Wałęsa), odborové hnutí Solidarity

13. prosince 1981 – výjimečný stav, převzetí moci Vojenskou radou národní záchranou, na čele Wojciech Jaruzelski

Jaro 1989 – dohody kulatého stolu mezi státním vedením a vedením podzemní Solidarity

Červen 1989 – (polo)svobodné volby, porážka PSDS

Prosinec 1989 – novelizace ústavy – změna názvu na Polskou republiku

- Vytvářeny nové místní orgány – národní rady (výkonnými orgány byly vojvodské výbory, okresní výbory, městské a obecní správy), do r. 1950 dvoukolejnost místní správy (úřady místní správy v čele s vojvodou a okresním starostou)

POZNÁMKY K VÝVOJI DO R. 1989 – III.

1956: stávka ve Stalinových závodech v Poznani
Personální změny v PSDS – prvním tajemníkem Władysław Gomułka

1970 stávky zejména v Gdaňsku
Novým prvním tajemníkem PSDS Edward Gierek

1980 stávkové hnutí v Gdaňských loděnicích (Lech Wałęsa), odborové hnutí Solidarita
13. prosince 1981 – výjimečný stav, převzetí moci Vojenskou radou národní záchrany, na čele Wojciech Jaruzelski

Jaro 1989 – dohody kulatého stolu mezi státním vedením a vedením podzemní Solidarity

Červen 1989 – (polo)svobodné volby, porážka PSDS

Prosinec 1989 – novelizace ústavy – změna názvu na Polskou republiku

ÚSTAVNÍ USPOŘÁDÁNÍ

Ústava 1997

Polská republika je parlamentní republikou s dvoukomorovým parlamentem (Sejm – dolní komora, Senát – horní komora).

Hlavou státu je prezident s relativně rozsáhlými pravomocemi. Prezident je volen ve všeobecných, rovných, tajných a přímých volbách na pětileté funkční období. K jeho pravomocím se řadí např. právo jmenovat předsedu Rady ministrů (vlády), za stanovených podmínek zkrátit volební období Sejmu a vetovat zákony přijaté Sejmem (prezidentské věto může být přehlasování 3/5 většinou Sejmu).

Rada ministrů je orgánem výkonné moci, je složena z předsedy Rady ministrů (premiéra) a jejích členů (ministrů). Prezident designuje předsedu Rady ministrů, který navrhuje složení Rady ministrů. Prezident jmenuje premiéra spolu s ostatními členy Rady ministrů. Rada ministrů pak žádá Sejm o vyslovení důvěry.

Státní správa je vedle centrální úrovně vykonávána na úrovni vojvodství (na čele s vojvodou) a na úrovni okresů v rámci pověření k výkonu přenesené působnosti. Státní správa je vykonávána rovněž zvláštními dekoncentrovanými územními orgány státní správy (např. řediteli finančních úřadů, celních úřadů, statistických úřadů atd.).

V. REFORMA VEŘEJNÉ SPRÁVY V
POSTKOMUNISTICKÝCH
STŘEDOEVROPSKÝCH ZEMÍCH

TRANSFORMACE

Transformace veřejné správy - systémové změny, ke kterým došlo v důsledku přeměny veřejné (resp. v té době státní správy) v totalitním systému na veřejnou správu v demokratickém právním státě založeném na úctě a ochraně práv člověka a občana a na zajištění nezbytných veřejných zájmů.

Při formální právní kontinuitě s právním řádem vytvořeným v době předchozího systému došlo k hodnotové negaci bývalého totalitního systému a jeho nahrazení systémem demokratického právního státu s pluralitním politickým systémem a tržní ekonomikou.

Změna vlastnické struktury v důsledku privatizace a restituce výrazné části majetku do té doby ve státním či jiném společenském vlastnictví (družstevním, především v oblasti zemědělství a služeb), a přihlášení se k požadavku ochrany lidských práv a svobod (přistoupení k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod a dalším lidskoprávním mezinárodním smlouvám, změny vnitrostátních ústavních úprav v oblasti lidských práv a svobod, zajištění nezávislé soudní kontroly činnosti veřejné správy atd.).

Transformace veřejné správy z totalitního systému socialistického typu ve správu demokratického právního státu byla jevem, který neměl historicky obdobu. Oproti transformacím z jiných typů totalitních systémů (německého nacismu, frankistického Španělska atd.) byla výrazně transformace po roce 1989 spojena se změnami ve vlastnické struktuře a potřebě obnovit fungování soukromého podnikání od drobných služeb až po velké podniky a koncerny.

Heslem transformace byla často „Zpátky do Evropy“, v oblasti veřejné správy šlo o přizpůsobení organizace, funkcí a činnosti veřejné správy v posttotalitních zemích veřejné správě typické pro tradiční západní demokracie.

Vstup do evropských struktur a NATO

REFORMA A MODERNIZACE

Reforma veřejné správy hledá cesty k větší efektivitě nebo k naplňování dalších cílů, které původce reformy sleduje. Reformy nebývají naplňováním abstraktních poznatků věd o veřejné správě, ale důsledkem politického rozhodnutí, které se opírá, nebo naopak neopírá o odborné názory na organizaci a činnost veřejné správy.

Reformy veřejné správy jsou procesem, který má svou stránku obsahovou (co se má změnit) a časovou (v jakém časovém horizontu se mají jednotlivé reformní kroky uskutečnit). Reformy veřejné správy se mohou týkat např.

- snižování nákladů na veřejnou správu (personálních, věcných),
- změn ve struktuře rozhodovacích institucí (posilování centralizace či naopak decentralizace, prosazování principů koncentrace či dekoncentrace, zvýrazňování územního či naopak resortního principu organizace veřejné správy
- změn ve struktuře a postavení zaměstnanců veřejné správy
- změn v metodách, technikách a pracovních postupech institucí veřejné správy ve vnějších vztazích i v rámci veřejné správy jako takové

Za reformu lze považovat např. změny v územně správním členění (též členění dle NUTS) a ve struktuře orgánů obecní a regionální správy, změny v postavení úředníků správních úřadů z dosavadního běžného zaměstnaneckého vztahu podléhajícímu obecné úpravě na režim státní služby.

- *Modernizace* veřejné správy má směřovat k vyšší efektivitě pomocí nových metod a technologií, např. zaváděním nových nástrojů informační a komunikační technologie, digitalizaci postupů a dalších prvků označovaných zpravidla jako e-governement. Projevem modernizace je např. zavádění elektronických správních spisů a metod dálkové komunikace mezi správními orgány a dotčenými osobami, sdílení dat mezi správními orgány atd.

VÝZNAMNÉ MILNÍKY PŘI TRANSFORMACI/REFORMĚ VEŘEJNÉ SPRÁVY V ČESKÉ REPUBLICĚ

- 1990 změny ve struktuře místní správy: zrušení soustavy národních výborů, obnova samosprávy na úrovni obcí, nové orgány státní správy v okresech (okresní úřady)
- 1991 zákon o majetku obcí
- 1991 Listina základních práv a svobod
- od 1992: obnovení obecného soudního přezkumu rozhodnutí správních orgánů
- 1993: nová ústavní pravidla uspořádání ústředních orgánů a územní samosprávy, zatím nenaplněna úprava o vyšších ÚSC
- 2000 vznik krajů, mezi lety 2001 až 2003 vytváření ekonomického základu krajů přechodem majetku ze státu
- 2003 vznik institutu obcí s rozšířenou působností po zaniklých okresních úřadech
- 2003 nová úprava pracovněprávních vztahů úředníků ÚSC
- 2003 nová úprava správního soudnictví, vznik Nejvyššího správního soudu
- 2004 vstup do EU
- 2004 nový správní řád – směr k větší formalizaci postupů při výkonu veřejné správy
- 2015 přeměna postavení úředníků správních úřadů podle zákona o státní službě
- 2020 nová úprava územně správního členění státu

VI. NĚMECKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

POZNÁMKY K VÝVOJI A STÁTNÍMU USPOŘÁDÁNÍ

NDR vznikla v rámci sovětské okupační zóny v Německu

1946: sloučením Komunistické strany Německa a Sociální demokratické strany vznikla Sjednocená socialistická strana Německa (SED) – v rámci NDR vládnoucí politická strana až do r. 1989

rozpory mezi západními a východní okupačními zónami

červen 1948: v západních okupačních zónách uskutečněna měnová reforma, nato v sovětské zóně také měnová reforma, v červnu 1948 zahájena blokáda Západního Berlína

březen 1949 schválen Základní zákon Spolkové republiky Německa, v září 1949 vyhlášena SRN

následně v sovětské zóně se Německá lidová rada prohlásila za Lidovou sněmovnu a vyhlásila, že jí schválená ústava z května 1948 je ústavou Německé demokratické republiky.

1954 vstup SRN do NATO, 1956 vstup NDR do Varšavské smlouvy (vojenský blok států střední a východní Evropy pod sovětským velením)

1961 stavba Berlínské zdi rozdělující východní část Berlína od části západní

Hlavními představiteli NDR (v čelen SED) byli Walter Ulbricht (ve funkci 1950–1971), Erich Honecker (ve funkci 1971-1989)

V NDR bylo do r. 1952 federativní uspořádání (se 6 zeměmi Berlín, Braniborsko, Durynsko, Meklenbursko, Sasko a Saso-Anhatsko), následně však NDR vymezena jako jednotný unitární stát, národnostně jednotný s národnostní menšinou Lužických Srbů (převážně žijících v oblasti Choděbuzi)

Státní orgány: Lidová sněmovna (zákonodárny sbor), Státní rada (stálý orgán s kompetencemi zákonodárného sboru mimo jeho zasedání, plní i funkci kolektivní hlavy státu (individuální hlava státu – prezident NDR byl jen do r. 1960 – Wilhelm Pieck), Rada ministrů (vláda)

Administrativně člena na 14 krajů a hlavní město NDR Berlín (tedy východní část), okresy (191) a města s krajskou podřízeností (27), obce a města (přes 8300)

9 11. 1989 pád Berlínské zdi, pád komunistického režimu

- 3. 10. 1990 zánik NDR formou připojení 5 východoněmeckých zemí (tzv. nové spolkové země) a sjednoceného Berlína k SRN

VII. VÝVOJ VEŘEJNÉ SPRÁVY PO ROCE 1945
V NĚMECKU, RAKOUSKU A ŠVÝCARSKU

NĚMECKO

- Po kapitulaci Německa bylo jeho území rozhodnutím [spojenců](#) rozděleno do čtyř [okupačních zón](#). Hlavní město [Berlín](#) obdrželo zvláštní [čtyřmocenský status](#) a byly v něm vytvořeny čtyři sektory. Západní okupační zóny Německa, ovládané Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Francií, byly sloučeny [23. května 1949](#) a vytvořily Spolkovou republiku Německo (Bundesrepublik Deutschland, česky SRN, v minulosti užíváno u nás označení Německá spolková republika – zkratka NSR).
- Spolková republika Německo zvolila [Bonn](#) jako prozatímní hlavní město, čímž zdůraznila svůj postoj, že vytvoření dvou německých států považuje za umělé a pouze dočasné řešení a že se Berlínu v budoucnosti vrátí jeho funkce hlavního města znovusjednoceného Německa.
- Západní Německo bylo založeno jako federální parlamentní republika se „[sociálně tržním hospodářstvím](#)“.
- Německý [parlament](#) je jednokomorový, tvořený [Německým spolkovým sněmem](#). [Spolková rada](#) není za druhou komoru parlamentu, ve skutečnosti však jde o samostatný ústavní orgán reprezentující zájmy spolkových zemí.
- Spolkovým parlamentem SRN byl v roce 1949 zvolen [Konrad Adenauer](#) prvním spolkovým kancléřem (Bundeskanzler) a v tomto úřadu zůstal až do roku 1963. Pod jeho a následně pod [Erhardovým](#) vedením země zažila prudký a dlouhotrvající hospodářský růst, který začal již počátkem roku 1950. Do historie vešel jako „[německý hospodářský zázrak](#)“. Západní Německo se v roce [1955](#) připojilo k [NATO](#) a bylo zakládajícím členem Evropského společenství v roce [1957](#).
- Ve vnitřní politice bývalého [Západního Německa](#) po [druhé světové válce](#) až do roku 1990 dominovala dvě velká uskupení. Jsou to středopravá (respektive konzervativní) [Křesťanskodemokratická unie](#) (CDU) se svou sesterskou [Křesťansko-sociální unií Bavorska](#) (CSU) a středolevá [Sociálnědemokratická strana Německa](#) (SPD). Dalším relativně významným politickým subjektem byla [Svobodná demokratická strana](#) (FDP), která se mnohdy podílela na výkonné moci.
- Podle základního zákona z roku 1949 je hlavou státu spolkový prezident, který má především reprezentativní povinnosti a pravomoci. Do funkce je volen [Spolkovým shromážděním](#) - institucí, která se skládá z členů [Spolkového sněmu](#) a z téměř stejného počtu volitelů zastupujících spolkové země. [Spolkový kancléř](#) je hlavou vlády a uplatňuje [výkonnou moc](#). Jde o podobnou funkci, jakou má [předseda vlády](#) v jiných parlamentních demokraciích.
- Jako federativní republika byla Spolková republika složena ze zemí („spolkových zemí“). Ve své dnešní podobě vznikly německé spolkové země na území někdejšího [Západního Německa](#) v letech [1945–1952](#).

RAKOUSKO

- Rakouská republika je federací devíti spolkových zemí. Po pádu nacistické moci bylo Rakousko obsazeno spojenci a rozděleno do okupačních zón. Plnou suverenitu Rakousko získalo zpět až roku 1955, kdy byla podepsána mezi zástupci Rakouska a Spojenců státní smlouva. Ačkoliv se na osvobození Rakouska a hlavního města Vídně podílela Rudá armáda, dokázali rakouští politikové při vyjednávání využít příznivé situace a vyhlášením trvalé neutrality zajistit své zemi svobodu a nezávislost. Rakousko se tak nezařadilo do východního bloku, což umožnilo jeho pozoruhodný hospodářský vzestup a prosperitu. Podle státní smlouvy z roku 1955 je Rakousko od zpětného získání suverenity neutrální zemí.
- Rakousko je podle ústavy z roku 1920 spolkovou parlamentní republikou. Hlavou státu je spolkový prezident. Spolkový prezident jmenuje členy spolkové vlády. Rakouský parlament je dvoukomorový a skládá se z Národní rady a Spolkové rady. Národní rada je volena obyvatelstvem na pětileté období, členy Spolkové rady volí zemské sněmy rakouských spolkových zemí. Rakouská spolková vláda je odpovědná Národní radě. V jejím čele stojí spolkový kancléř, členy vlády jsou vicekancléř a spolkoví ministři. Volební systém je poměrný.
- Od druhé světové války dominovaly politickému systému dvě strany: Rakouská lidová strana a Sociálně demokratická strana Rakouska. Dvě největší strany spolu velmi často vytvářely vládní koalice.

ŠVÝCARSKO

- Švýcarsko lze řadit mezi federace, tj. mezi složené státy, v nichž drží plnou suverenitu federace jako celek, ovšem se silnými autonomními kompetencemi kantonů (mají např. právo vydávat zákony ve věcech, které nejsou v kompetenci federace). Vznik spolkového státu se řadí do roku 1848. Ve vymezeném období docházelo, tak jako tomu bylo již v minulosti, k postupování významných pravomocí od kantonů k orgánům ústřední moci. Federace spravuje kompetence v oblastech národní obrany, mezinárodních vztahů, zemědělství a sociálního zabezpečení, kantony mají pravomoci v oblastech soudnictví, zdravotnictví, policie, vzdělání a výzkumu. Kantony se také podílí na tvorbě federálních rozhodnutí zejména prostřednictvím svých zástupců v dvoukomorovém federálním parlamentu, zejména v Radě kantonů, která má rovnocenné postavení k Národní radě, možným zablokováním federálního rozhodnutí vyvoláním legislativního referenda. Kantony mají svou vlastní ústavu a zákonodárství.
- Výkonným orgánem státní moci na úrovni federace je Spolková rada, která v určených případech plní funkci hlavy státu. Spolková rada sestává ze sedmi členů volených na společném zasedání obou komor Federálního shromáždění, které představuje zákonodárský orgán federace.
- Sedm členů Spolkové rady stojí v čele ministerstev.
- Každý kanton má svou vlastní ústavu, legislativní orgán, vládu, policii a soudy. Podobně, jako je tomu na spolkové úrovni, tak i kantonální vlády se řídí direktoriálním systémem.
- Kantonální parlamenty jsou jednokomorové, v některých kantonech byla i tzv. politická shromáždění voličů. Kantonální vlády jsou pěti až sedmičlenné v závislosti na daném kantonu. Každý kanton má dvoustupňovou soudní soustavu.

VIII. ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA VE FRANCII,
VELKÉ BRITÁNII A SKANDINÁVII

ZÁKLADNÍ FORMY USPOŘÁDÁNÍ MÍSTNÍ SPRÁVY

- **System anglosaský**

- místní správa je samosprávou (self-government), v její činnosti se nerozlišuje mezi samosprávou a státní správou

- **System francouzský**

- na místní úrovni vedle sebe existují odděleně orgány samosprávy (obecní a regionální rady) a státní správy (prefekti)

- **System středoevropský**

- místní orgány (všeobecné, tzv. politické správy) v sobě spojují výkon samosprávy (v rámci tzv. vlastní či samostatné působnosti, decentralizované správy) a výkon správy státní (v rámci tzv. cizí či přenesené působnosti, dekoncentrované státní správy). Vedle toho existují i specializované úřady státní správy

- **System skandinávský (severský)**

- navazuje na silnou autonomii územních samosprávných celků v mnoha veřejných záležitostech ve vztahu k centrální vládě. V severských zemích docházelo ve více fázích ke slučování svých regionů a obcí, a tedy k výraznému snížení jejich počtu. Severská veřejná správa na tzv. New Public Management modelu, jehož základem je aktivní participace samosprávy na trhu – z entity se stává poskytovatel veřejných služeb a interaguje s občanem podobně jako soukromé korporace.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Jungmannova 17 | 110 00 Praha 1 | Česká republika
cevro.cz